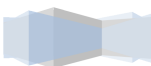


# **Dopad krize a sociálních reforem na jednotlivce a společnost**

**I.**



## I. ÚVOD

Česká republika vstoupila dnem 1. ledna 2011 do roku, v němž začíná platit nový státní rozpočet, kvůli němuž vláda prosadila v parlamentu řadu zákonů umožňujících seškrtnat výdaje státu. Tato opatření mají přinést nezbytné úspory, avšak je nutné si včas uvědomit, že se níže uvedená opatření dotknou téměř každého, i když s rozdílnou citelností (viz. III. Kapitola).

Ministerstvo práce a sociálních věcí zpracovalo dále návrhy změn, které zahájí legislativní proces sociální reformy. Z velké většiny by měly nabýt účinnost od 1. ledna 2012.

Návrh bude vládě předložen bez odkladu, jenž zahájí legislativní proces sociální reformy řešení v pěti klíčových oblastech:

- v dávkovém systému
- v oblasti péče o zdravotně postižené osoby
- v oblasti zabezpečení osob v hmotné nouzi
- v legislativě pracovněprávní
- v oblasti rodinné politiky a péče o děti.

Jak se uvolněné nájemné bude v Praze v roce 2012 skutečně vyvíjet, zatím není jasné a není téměř možné predikovat vývoj sociální situace dotčených nájemníků. Záležet bude například na ochotě nájemníků přistoupit na další zvyšování činží, na rychlosti a způsobu rozhodování soudů v případných sporech o určení nájemného nebo na vývoji poptávky po nájemním bydlení.

## II. ZVEŘEJNĚNÝ VÝZKUM AGENTURY MEDIAN

Dle cíleného průzkumu provedeného na samotném počátku roku 2011 agenturou Median se více než 80 procent Čechů v letošním roce obává zdražení zboží a služeb a téměř 78 procent lidí se obává snížení své životní úrovně.

Srovnatelný výzkum provedený v lednu 2010 se zdražení zboží a služeb obávalo jen 39 procent a snížení životní úrovně se obávalo necelých 35 procent Čechů.

### Předpokládané pásmo inflace pro rok 2011:

- Mezi dvěma až třemi procenty (analytika Patria Finance Davida Marka – nárůst cen)
- Jedno až dvě procenta (ekonom Jan Švejnar - nezaměstnanost)
- Obavu ze ztráty zaměstnání má v současné době podle průzkumu 44 procent
- Srovnatelný výzkum provedený v lednu 2010 se výpovědi obávalo 23 procent lidí

*Vzorek: 609 lidí ve věku 18 až 79 let.*



### III. DÍLČÍ VÝBĚR ÚSPORNÝCH OPATŘENÍ VLÁDY, KTERÁ VEJDOU V PLATNOST 1. LEDNA 2011

#### DAŇOVÁ OBLAST

daňové změny by měly přinést do státního rozpočtu 4,3 miliardy korun a dalším veřejným rozpočtům až 1,3 miliardy korun

1. Povodňová daň = snížení daňové slevy na poplatníka o 1200 korun ročně (na odstraňování škod po záplavách). Opatření bude platit jen v roce 2011.

*Významně neovlivní sociální situaci malých a středních podnikatel.*

2. Zdanění důchodů osobám (důchodcům), kteří si ročně přivydělají více než 840.000 korun ročně.

*Významně neovlivní sociální situaci malých a středních podnikatelů - důchodců. Podnikatelé, kteří mají podnikání jako vedlejší výdělečnou, činnost, protože pobírají starobní důchod, a přesto platí nemocenské pojištění, si musí do konce roku zvolit. Buď přestanou pojištění platit, nebo se vzdají důchodu. Důvodem je změna zákona o důchodovém pojištění, která začne platit od 1. ledna. Podle něj podnikatel, který platí nemocenské pojištění, a může tak v případě nemoci pobírat nemocenskou, vykonává vždy hlavní samostatnou výdělečnou činnost, nikoli vedlejší. V praxi to znamená, že podnikatel musí od nového roku zvážit, zda preferuje výplatu předčasného starobního důchodu nebo účast na nemocenském pojištění. Z placení nemocenského může vystoupit také tak, že pojištění prostě nezaplatí - dle zákona tak prostě zanikne. Pokud jej zaplatí, automaticky přichází o důchod a navíc musí začít platit důchodové pojištění. Automaticky totiž bude převeden z vedlejší na hlavní samostatnou výdělečnou činnost.*

*Na předčasný starobní důchod mají v současnosti nárok ti podnikatelé a živnostníci, kteří si vydělávají maximálně 56.900 korun za rok.*

3. Zdanění výsluh pro vojáky a zdaňování výsluh bývalým vojákům z povolání a odbytné srážkovou daní 15 procent.

*Významně neovlivní sociální situaci dotčených.*

4. Zrušení slev za zaměstnávání postižených - ruší se daňová sleva pro firmy a podnikatele, kteří zaměstnávají víc než polovinu zdravotně postižených zaměstnanců.

***Nový indikátor: nutné sledovat.** Může i významně ovlivnit existenci malých a středních podnikatel.*

5. Neziskovým organizacím, které pro své zaměstnance zřizují fond kulturních a sociálních potřeb, se sníží možnost odečíst si z daňového základu příspěvky do tohoto fondu ze dvou na jedno procento z objemu peněz na platy a náhrady.

***Nový indikátor: vhodné sledovat.** Může i významně ovlivnit pracovní podmínky zaměstnanců a nikoli existenci malých a středních podnikatelů, pokud ano, tak spíše z titulu stability lidských zdrojů.*



## **STAVEBNÍ SPOŘENÍ**

Snížení státní podpory ke stavebnímu spoření - státní podpora připsaná v příštím roce za letošní rok bude zdaněna sazbou 50 procent. V dalších letech příspěvek státu klesne ze současných 15 procent na deset procent ročního vkladu střadatelů, nejvýše však 2000 korun ročně. Úprava také zdaňuje výnosy ze stavebního spoření. Změny se projeví až v rozpočtu na rok 2012, kdy vláda plánuje na státní podpoře vyplatit místo plánovaných 11,4 miliardy pouze 6,5 miliardy korun. Předloha má státu v příštím roce přinést zhruba šest miliard korun a o rok později by měl stát uspořit částku v rozmezí asi 6,5 a 8,5 miliardy korun.

*Významně neovlivní sociální situaci dotčených, spíše ovlivní motivace spořit. Pozn. „regulované“ spoření patřilo ke „zvládnuté finanční gramotnosti“ jednotlivců.*

## **SOCIÁLNÍ OBLAST**

1. Nemocenská se bude vyplácet po celou dobu nemoci ve výši 60 procent denního vyměřovacího základu (očekávaná úspora 2,3 miliardy korun).  
*Významně ovlivní sociální situaci dlouhodobě nemocných (1 měsíc a více). Nemocenská se v roce 2010 zvyšovala po 30. dni nemoci na 66 procent, po 60. dni na 72 procent.*
2. Stát bude nemocenskou proplácet až od 22. dne trvání dočasné pracovní neschopnosti. Opatření by mělo platit tři roky (očekávaná úspora 1,7 miliardy korun).  
*Významně může ovlivnit situaci malých, středních a nestabilních podniků. Při vysokém počtu osob PN může dojít až k úpadku. V roce 2010 se nemocenská proplácela již od 15. dne. Zaměstnavatelé tak budou proplácet oproti současnosti o týden navíc.*
3. Sazba pojistného na sociální zabezpečení bude zachována na 25 procentech (očekávaný příjem do rozpočtu 9,2 miliardy korun).
4. Zaměstnavatelé si nebudou moci odečíst polovinu náhrady mzdy poskytnuté za dobu dočasné pracovní neschopnosti nebo karantény od pojistného na sociální zabezpečení, které má zaměstnavatel odvádět.  
*Významně může ovlivnit situaci malých, středních a nestabilních podniků.*
5. Osoba samostatně výdělečně činná (OSVČ) si může určit vyšší měsíční základ pro odvod pojistného na nemocenské pojištění, než odpovídá jejím příjmům, jestliže si určí měsíční vyměřovací základ pro placení záloh na pojistné na důchodové pojištění minimálně ve stejné výši nebo vyšší (očekávaná úspora 1,05 miliardy korun).  
*Poznámka: dobrovolná platba*
6. Zaměstnavatelé do 25 zaměstnanců se budou moci přihlásit do zvláštního systému placení pojistného na nemocenské pojištění se sazbou pojistného o jeden procentní bod vyšší, zvýší

se tedy z 2,3 procenta na 3,3 procenta. Díky tomu si budou moci odečíst z pojistného polovinu z náhrady mzdy vyplácené za dočasné pracovní neschopnosti (očekávaná úspora je přibližně ve výši očekávaných výdajů 80 až 170 milionů korun).

*Poznámka: dobrovolná platba*

7. Maximální vyměřovací základ pro placení pojistného na sociální zabezpečení zaměstnanci a OSVČ je nadále 72 násobek průměrné mzdy (očekávaný příjem 3,1 miliardy korun).

*Od 1. ledna 2011 se pro OSVČ mění výše záloh na pojistné na důchodové pojištění (DP). OSVČ si bude moci svou platbou zálohy na pojistné (DP) určit měsíční vyměřovací základ. OSVČ vykonávající hlavní samostatnou výdělečnou činnost bude do měsíce předcházejícího měsíci podání Přehledu o příjmech a výdajích za rok 2010 platit zálohy na důchodové pojištění ve výši dle daňového základu roku 2009, minimálně však 1 731 Kč měsíčně. V měsíci podání Přehledu za rok 2010 a následující měsíce platí zálohy dle daňového základu dosaženého v roce 2010, minimálně však 1 807 Kč. Platba záloh na pojistné na důchodové pojištění bude v případě SVČ hlavní i nadále povinná.*

*Pro OSVČ vykonávající vedlejší samostatnou výdělečnou činnost bude minimální záloha na pojistné na důchodové pojištění do měsíce předcházejícího měsíci podání Přehledu za rok 2010 stanovena dle daňového základu roku 2009, minimálně však 693 Kč. V měsíci podání Přehledu za rok 2010 a následující měsíce platí zálohy dle daňového základu dosaženého v roce 2010, minimálně se bude jednat o 723 Kč. Tento podnikatel bude v roce 2011 povinen platit zálohy na pojistné, pokud se přihlásí k účasti na pojištění na rok 2011 nebo pokud jeho daňový základ byl v roce 2010 alespoň 56 901 Kč. Tato částka se sníží o jednu dvanáctinu, tj. o 4 742 Kč za každý kalendářní měsíc, ve kterém nebyla vykonávána vedlejší samostatná výdělečná činnost.*

*Účast na nemocenském pojištění zůstává u OSVČ nadále dobrovolná. Splatnost pojistného na nemocenské pojištění je od 1. do 20. dne následujícího měsíce. Od měsíce ledna 2011 je stanovena minimální platba ve výši 92 Kč. Pokud si OSVČ nezvýší platbu pojistného na nemocenské pojištění nejpozději do 21. 2. 2011, kdy je splatné pojistné za měsíc leden 2011, alespoň na částku 92 Kč, zanikne jí účast na nemocenském pojištění ke 31. 12. 2010.*

*Sjednotily se podmínky nároku na výplatu nemocenského, kdy nárok na výplatu vzniká vždy, jestliže účast na nemocenském pojištění OSVČ trvala alespoň po dobu tří kalendářních měsíců před vznikem sociální události. Byla zrušena možnost zpětné přihlášky k nemocenskému pojištění do 8 dnů od zahájení samostatné výdělečné činnosti a nárok na výplatu nemocenského od prvního dne účasti na pojištění, jestliže přihláška byla podána do 8 dnů od zahájení činnosti.*

*Významně může ovlivnit situaci rodin s dětmi.*

8. Zrušení sociálního příplatku. Očekávaná úspora činí 1,6 miliardy korun (úspora na samotném zrušení sociálního příplatku je 2,8 miliardy)

*Riziko: zvýší se počet žadatelů o příspěvek v hmotné nouzi, což povede k očekávanému zvýšení výdajů.*

*Významně může ovlivnit situaci rodin s dětmi.*



9. Změny v pobírání rodičovského příspěvku ve tříleté a čtyřleté variantě. Celková vyplacená částka se sjednotí na 216.000 korun (očekávaná úspora jedna miliarda korun).

*Na pozoru by se měli mít zvláště rodiče dětí, kterým bude v lednu devět měsíců. Ti mají na výběr délky rodičovské pouze měsíc. Jinak přijdou o 57.000 korun. Dojde k posunutí termínu volby tříleté varianty čerpání z 21. měsíce věku dítěte na devátý měsíc věku dítěte. Tím zároveň nastane u čtyřleté varianty zkrácení doby, po kterou se čerpá rodičovský příspěvek v základní výměře 7600 korun.*

*Dosud pobírají rodiče u čtyřleté varianty rodičovský příspěvek v základní výměře, tedy ve výši 7600 korun měsíčně, do 21 měsíců věku dítěte. Od ledna bude příspěvek v základní výměře poskytován pouze do dovršení desátého měsíce věku dítěte. Sníženou výměru, tedy 3800 korun měsíčně, tak rodiče na čtyřleté rodičovské dovolené budou pobírat již od desátého měsíce věku dítěte na rozdíl od současného 22. měsíce. V konečném důsledku tak rodiče ve čtyřleté variantě dostanou celkem o 57.000 korun méně, než když zvolí tříletou variantu. V současnosti je to méně pouze o 11.400 korun.*

*Rodiče, jejichž dítě v lednu 2011 dosáhne věku devíti měsíců a kteří volbu tříleté varianty čerpání dosud neprovedli, ji přitom mohou uskutečnit pouze do konce ledna 2011. Jinak budou automaticky čerpat čtyřletou variantu. Rodiče, kteří budou mít dítě starší 10 a mladší 23 měsíců, mají čas na volbu do konce února.*

*Období pro volbu dvouleté varianty čerpání, kdy rodičovský příspěvek činí 11.400 korun měsíčně, zůstává stejné, tedy do konce 22. týdne života dítěte, respektive do 31. týdne, pokud se ženě při porodu narodilo více než jedno dítě. Nárok na dvouletou variantu čerpání je ovšem pouze tehdy, když mateřská nebo peněžitá pomoc dosahovala při narození výše 380 korun denně.*

*Významně může ovlivnit situaci rodin s dětmi.*

10. Porodné se bude vyplácet pouze za první narozené dítě a výhradně těm rodinám, jejichž příjem nepřesáhne 2,4 násobek životního minima (očekávaná úspora 1,3 miliardy korun).

*Měly by si naplánovat jen tříletou rodičovskou dovolenou, za čtyři roky by dostaly od státu o 45.600 korun méně než letos. Změní se také podmínky pro přiznání porodného - vyplývá to z novely zákona o státní sociální podpoře. Pro nárok se dále bude posuzovat příjem rodiny, který nesmí přesáhnout 2,4násobek životního minima. Pro stanovení životního minima se přitom započítává i narozené dítě. V praxi to znamená, že pokud se dítě narodí osamělé matce, je hraniční příjem, do něhož porodné náleží, 10.752 korun. U prvního dítěte páru bude hraniční příjem pro nárok na porodné 16.992 korun. Výše porodného bude 13.000 korun. Pokud se ženě narodí více než jedno dítě, dostane 19.500 korun.*

*Významně může ovlivnit situaci rodin s dětmi.*

11. Lidé registrovaní na úřadu práce nebudou moci pobírat dávky a současně pracovat, jak je tomu nyní ve vybraných případech (očekávaná úspora 820 milionů korun).

*V současnosti lidé mají možnost přivydělat si polovinu minimální mzdy, tedy 4000 korun. To však skončí. Pokud by zároveň s podporou měli nezaměstnaní další příjem, na podporu by ztratili nárok. Změna se dotýká pouze osob zaregistrovaných po 1. lednu 2011 budou moci si přivydělat i nadále, aniž by ztratili na podporu nárok.*

*Významně může ovlivnit situaci rodin s dětmi i jednotlivců.*



12. Lidé, kteří odejdou ze zaměstnání po dohodě se zaměstnavatelem či na vlastní žádost, budou mít nárok pouze na nižší podporu v nezaměstnanosti, ve výši 45 procent průměrného měsíčního čistého výdělku nebo vyměřovacího základu.

*Pokud člověk ukončí zaměstnání vlastní výpovědí nebo dohodou se zaměstnavatelem, bude v závislosti na věku pobírat podporu pět až 11 měsíců ve výši 45 procent průměrného měsíčního čistého výdělku nebo vyměřovacího základu. Pokud naopak výpověď dostane, zůstane mu podpora v současné výši, to znamená v prvních dvou měsících 65 procent, další dva měsíce 50 procent a po zbývajících dobu 45 procent. Výjimkou jsou případy, kdy dá výpověď ze závažných důvodů, které vyjmenovává zákoník práce. Jde například o péči o dítě či závažné rodinné či zdravotní důvody.*

*Významně může ovlivnit situaci rodin s dětmi i jednotlivců.*

13. OSVČ bude mít nárok na překlenovací příspěvek, pokud už nebude registrována jako uchazeč o zaměstnání (očekávané výdaje 100 milionů korun).

*Novela od nového roku zavede i nový nástroj aktivní politiky zaměstnanosti. Tím je poskytnutí státního příspěvku nezaměstnaným, kteří se rozhodnou podnikat. Podporou podnikání u lidí bez práce chce vláda naplnit sliby v oblasti snižování nezaměstnanosti. Příspěvek se má poskytovat až pět měsíců ve výši čtvrtiny průměrné mzdy v hospodářství za první tři čtvrtletí předchozího roku. Kdyby bylo možné příspěvek dostat již letos, budoucí podnikatel by dostal až 28.620 korun. Příspěvek se má vyplácet jednorázově. Peníze bude moci nezaměstnaný využít na provozní záležitosti, jako je například nájemné provozovny a výdaje za její rekonstrukci, náklady na dopravu materiálu a výrobků, ale i na daň z přidané hodnoty.*

*Pozitivně může ovlivnit situaci rodin s dětmi i jednotlivců.*

14. Podpora v nezaměstnanosti se bude vyplácet až po uplynutí doby, která odpovídá vyplacenému odstupnému nebo odchodnému.

*Podporu v nezaměstnanosti proti současnému stavu nebude po nějaký čas dostávat ani člověk, který dostane při odchodu ze zaměstnání odstupné. Dostane ji až po uplynutí doby, která odpovídá výši odstupného. Pokud tedy obdrží při odchodu tři měsíční platy, na podporu bude mít nárok až po třech měsících po ukončení zaměstnání.*

15. Příspěvek na péči se v prvním stupni sníží ze současných 2000 na 800 korun měsíčně (očekávaná úspora 1,53 miliardy korun).

*Významně může ovlivnit situaci rodin i jednotlivců.*

**Upozornění I.:** Výše normativních nákladů na bydlení, které jsou stanoveny jako průměrné náklady na bydlení podle velikosti obce a počtu členů domácnosti, stoupne ve všech typech bytů. Nebude hrát roli, zda jde o nájemní či družstevní byt, případně byt v osobním vlastnictví. Například u tříčlenné rodiny bydlící v nájemním bytě v malé obci se tak tyto normativní náklady zvýší z 8309 na 8852 korun. U stejně velké rodiny bydlící v Praze jsou tyto náklady nově propočítány na 12.557 korun. Až doposud je to 11.638 korun.



Výše příspěvku na bydlení se přitom určuje jako rozdíl mezi těmito náklady a násobkem příjmu v rodině a koeficientu 0,30. V Praze je výše koeficientu, kterým se příjmy násobí, stanovena na 0,35.

Podobně jako normativní náklady na bydlení se navýší i částky nákladů srovnatelných s nájemným a částky, které se započítávají za pevná paliva.

**Upozornění II.:** Změny v důchodovém pojištění, ke kterým dochází na základě zákona č. 347/2010 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s úspornými opatřeními v působnosti Ministerstva práce a sociálních věcí s účinností od 1. 1. 2011.

